

talok is megtalálják helyüket és szerepüket az egyházközségben. „Egy világváros szélén, a zöld terület határán várja Zugliget a lelki felfrissülésre vágyókat”, s azok jönnek, segítenek, azt bizonyítva, hogy itt megtalálhatják azokat az értékeket, melyeket egyebütt hiába keresnek. A vele készített interjúban Gyuri atya azt is elmondja, káplánként a fiatalok pasztorálása volt legfontosabb kötelem. Ehhez itt egyéb feladatok sokasága járult. Szerencséjére nincs egyedül: szeretik, támogatják, pásztoruknak tekintik. Ennél ösztönzőbb, megnyugtatóbb érzései aligha lehetnek egy plébánosnak. „A legfőbb lelkipásztori szándékom a családiasság, mindig ez lebegett a szemem előtt. A szentelési jelmondatom is Szent Pálnak a korintusi leveléből van: »Nem mintha uralkodni akarnék, testvérek, hiteteken keresztül, hanem örömtölkben szeretnék közreműködni.«” Adjon Isten neki is, közösségének is sok örömet!

RÓNAY LÁSZLÓ

SZÉNÁSI ZOLTÁN: ÖRÖKKÉK ÉG ALATT Tanulmányok

Szénási Zoltán 2016-ban megjelent könyve akár egyféle hitvallásnak is tekinthető. Az első tanulmány előszóként is funkcionál, s a kötet teljes terjedelmében arra tesz kísérletet, amit ezen első írás alcíme tárgy szerint megfogalmaz — Szénási Zoltán valamennyi tanulmánya egyenként és egységben keresi, sőt sikeresen kijelöli a költészet (mi több, az irodalom) helyét a teológiában és a teológia helyét a költészetben (irodalomban). (*De infima doctrina*, 7.)

A szerkesztői munka körütekintőnek bizonyul: a tanulmánykötet mottója rögvest egy felülmúlhatatlan irodalmi nagyságot és irodalmi vállalkozást idéz meg, ugyanis Babits Mihály *Az európai irodalom történetéből* (1934) származik: „idő és tér távolságain át”. A cím is Babits-allúzió: *Örökkék ég a felhők mögött* című ars poeticáját 1924-ben írta meg a költő. A Babits iránti hódolat, ami kifejeződik a kötet elé helyezett idézetben, a tanulmányok első csoportjában csak tovább fokozódik: négy tanulmány Babits életpályájának, irodalmi hatásának és egy-egy munkájának a vizsgálatával foglalkozik. Ebben az egységben a Babits-idézetben megfogalmazott és Bahtyin által megalkotott kronotoposz materializálódik, hiszen a valóságos történelmi idő a 19. századtól, Vörösmarty Mihály egyik költeményétől (*A vén cigány*, 1854) egészen napjainkig, Takács Zsuzsa és Rónay György költészetéig ér el, a történelmi és valóságos tér pedig a történelmi Magyarország. Szénási Zoltán hoz-

záértése abban is megmutatkozik, hogy rámutat: a valóságos történelmi emberek ábrázolásában, Vörösmarty, Ady és mások alakjának megjelenítésében ott vagyunk mi magunk is, akik irodalommal foglalkozunk. Idén ünnepeljük Arany János születésének 200. évfordulóját, s már csak ennek apropóján is újra felvetődhetett a költői elsőbbség örök kérdése. Szénási Zoltán utóbbi kapcsán felidézi A Holnap alapszabályozási ülésének egy vitáját: „az asztalfőn ülő Ady és a vele szemben ülő Juhász között vita kerekedett afölött, hogy ki volt az igazabb költő, Petőfi Sándor vagy Arany János? Ady Petőfi mellett értelt, Juhász Aranyért hadaskodott. Az ingerült vitát Juhász ezzel vágta ketté: — Petőfi úr volt, Arany János paraszt volt! Alászolgája! Azzal felugrott, elrohant, az ajtót bevágta maga után, csak úgy döngött...” (*Úr vagy paraszt?*, 38.) Az irodalom történelemszemlélete nem fejlődéselvű, nem gondoljuk, hogy egy korábban élt költő munkáját egy kortársé szükségszerűen felülmúlja, vagy hogy felül kellene, hogy múlja. Szénási Zoltán a kronotoposzra tesz kísérletet irodalomtörténeti kötetében: megmutatja az idő és térbeli viszonyok kapcsolódásait az egyes szerzők és életpályájuk, műveik által, de úgy, hogy közben egyidejűleg a mi kapcsolódási pontjaink felmutatására is képes. Lehettek volna ennek a vállalkozásnak buktatói, mert az elmúlt idő és tér a posztmodern történetírás megközelítésben hozzáférhetetlen, hiszen már nincs, de Szénási Zoltán sikeresen elkerülte a pontos szerkesztés által az ebben rejlő veszélyeket.

A tanulmánykötetekben a gondolati egység gyakorta felfedezhetetlen, mivel a szerzők által választott témák, érdeklődések természetesen mutatnak nagy variabilitást már az egyes kutatók világosan elkülöníthető életszakaszaiban is. Szénási Zoltán kötetkonceptiójában a szemléletbeli folytonosságot a vallásos tematika, a költői életművek istenes versei, az irodalom és a teológia viszonyának kutatása adja. A kurrens szakmai kérdésekre adott válaszok egyenletesen simulnak a kötetben a második tanulmánycsoportban leginkább kicsúcsosodó „katolikus költő” terminus technicus körüljárásába. Ebben a csoportban három szerző életműve a legmeghatározóbb: Pilinszky Jánosé, akinek nagynénje, Baitz M. Erzsébet a szervita nővérek rendalapító rendfőnöknője volt; Mécs László premontrei szerzetesé, illetve Sík Sándor piarista tartományfőnöké. Ez a szakasz nemcsak azért fontos a tanulmánykötet jelentőségének értelmezése szempontjából, mert rámutat a magyar katolikus irodalom paradigmaticus helyére a hazai literatúrában, hanem azért is, mert egyúttal egyetemességét is meggyőzően kihangsúlyozza.

Szénási több ponton elmondja, hogy a magyar és a francia katolikus irodalom között összefüggéseket lehet feltárni esztétikai teljesítményük és történeti, politikai kontextusaik különbözősége ellenére. A költői életpályák összevetése egy esetben különösen megrendítő: amikor Szénási Zoltán Radnóti Miklós és Sík Sándor kapcsolatában egy konkrét kérdést vizsgál (tudniillik hogy kérte-e Radnóti egykori professzorát, hogy bújtsa el őt) — a katolicizmus lelkiségének leválasztásával nehezen tudnám elképzelni, hogy a tanulmány ilyen tudományos professzionalizmust tudott volna megalkotni. A Sík Sándor-idézet „Kell az áldozat!” („Kell az áldozat!” 102, 106–109.) imperatívusában ugyanis kétségtelenül ott van a krisztusi kijelentés cáfolata is: „irgalmaságot akarok, nem áldozatot” (Mt 12,7). Szénási nagyon jól ismeri fel, hogy Sík nem visszautasítja Radnóti felkiáltásával, hanem papként vizsgálja, Jézus Krisztus példájára mutat sa nyarú egzisztenciális helyzetükben. (Szénási Zoltán meggyőzően érvel tanulmányában amellelt, hogy Radnóti nem kérte professzorát, hogy bújtsa el őt, és Sík Sándor nem is tudta volna elbújtatni.) A szenvedők a keresztény történelem szemléletben vizsgálatát nyernek.

Az utolsó tanulmánycsoportban kortárs költők köteteiről olvashatunk, kiváltképpen Borbély Szilárd és Szálínger Balázs műveire fókuszálva. Szálínger Balázs többek között a közéleti költészetben alkot kimagaslót, nem szokás katolikus költőként aposztrofálni, de a Borbély Szilárd-tanulmányokról szólva rögtön indokolttá válik Szálínger költészetének érdekessége is: a vallási és kulturális sokszínűség, a tradícióhoz való viszony indokolja a szövegek egymás mellé válogatását. Borbély és Pilinszky párhuzama tragikusan letaglózó: Szénási nagy tapintattal állítja Pilinszky merengését („Azt, hogy »katolikus költő« vagyok, nem hiszem. [...] De szeretnék katolikus költő lenni. [...] Mert aki nem hisz, csak az nem eretnek.” *Inter-textus és resurexus*, 164.) Borbély vívódása („Sosem voltam jó keresztény. Dogmatikai fegyelem tekintetében pedig, attól tartok, egyenesen eretnek vagyok.” *Inter-textus és resurexus*, 165.) mellé, ezekben a gondolatokban megmutatkozik a katolikus ember jobbá, tökéletesebbé válásának vágya. A tradícióválasztás Borbély esetében a középkori vallásos énekeket, szekvenciákat, a barokk misztikus liturgikus textusokat jelenti. A posztmodern újradefiniálja a tradícióhoz való viszonyt. Szálínger Balázs költészete arra mutat rá, hogy letűnt költői beszédmódok, szerepértelmezések reaktíválhatók. Szálínger költészete újírja a tradíciót, destruálja a szakralitás hagyományát. Verseiben a transzcendens immanens lesz, a

misztikus zárójelbe tevődik. Isten és ember kapcsolata irónia forrásává lesz ugyan, de mindeközben korábban kimerültnék vélt szereplehetőségek, megnyilatkozási módok újírásai lehetőségeinek megmutatására is lehetőség nyílik.

A kötetben Szénási Zoltán figyelembe vette a szerzők életrajzát, s ezt a vizsgáldást kiterjesztette vallásos vívódásaikra is. Nagy lexikális tudást megmozgató tanulmánykötet született, amely — ha nem számítjuk, hogy az első tanulmány Aquinói Szent Tamástól indít — csaknem 200 évet ölel át a magyar irodalomból napjainkig. Minden tanulmány végére meggyőző érveléssel, új ismeretek és szakirodalmi áttekintést követően jut fontos és helytálló megállapításokig. (*Savaria University Press*, Szombathely, 2016)

SZABÓ P. KATALIN

ACSAI ROLAND: SZELLEMKÓCSAGOK

A kötet hátulján azt olvashatjuk a bemutató szövegben, hogy „Acsai Roland fittyet hány a fizika törvényeire. Nála csak a szív gravitációja létezik”. Akik a Facebook-oldalán is követik Acsai költészetét, szemtanúi lehetnek, hogy micsoda termékenységgel, viszonylag rövid idő alatt születtek meg a kötetbe bekerült versek.

A majd százoldalas könyv hat különböző egységből áll. A borítón egy kócsagcsoport, a fehér gémfélék legnagyobb termetű képviselői, nemes kócsagoknak is nevezik őket, és védett madarak. Nyakuk „S” alakban görbül, amikor szállnak, így a festményen lévő egyik kócsag hosszú nyakának formája a címkezdő betűvel vizuálisan rimel, hangzásban pedig a címválasztás az Acsaira, egy szárnycsapásnyira.

Azt is mondhatnánk, hogy a barnás könyv valójában „zöld”. A madarak és a természet kitüntetettsége miatt. A természet keretei azonban transzcendálnak, Acsai a mindenséggel méri meg a hétköznapit. Mintha a mértékegységek fokozatosságát valaki kreatívan összekeverte volna a fejében. A kötetet bevezető vers is egy „léleklegelő”, amin állva „A kunhalmoktól az Orionig látni” (*A legelő*).

Heraldika az első ciklus címe, jelentése címer. „A Föld / Címer / A mindenség csillagokkal teleszórt / Éjsötét pajzsán —” (*Heraldika*), és a Szaturnusz gyűrűjéről leolvasható gazdájának a neve: „Mint befogott kószagalamb gyűrűjéről, / A galambászé” (*Kószagalamb*). „A vers úrhajója egyedül menekül” (*Néma menekülés*), az állatot ki kell telepíteni, „A Nap, a Hold, / A csillagok” pedig megfakult érmék, melyek „az ég rögeiből fordulnak ki.”